

POZNAJEMY NASZE DZIEDZICTWO

POZNAJEMY NASZE DZIEDZICTWO

Autor tekstu i zdjęć:
Przemysław Kołosowski

Chwarszczany 2019

Wydawca:

Drukarnia POL-GRAF Wyrób Pieczętek

J. Bładyniec & E. Krupka

na zlecenie Stowarzyszenia Historyczno-Kulturalnego TEMPELBURG

Publikacja sfinansowana ze środków Powiatu Myśliborskiego w ramach zadania publicznego pt. „Poznajemy nasze dziedzictwo (prelekcje i warsztaty plenerowe w Chwarszczanach)”.

Druk:

Drukarnia POL-GRAF Wyrób Pieczętek

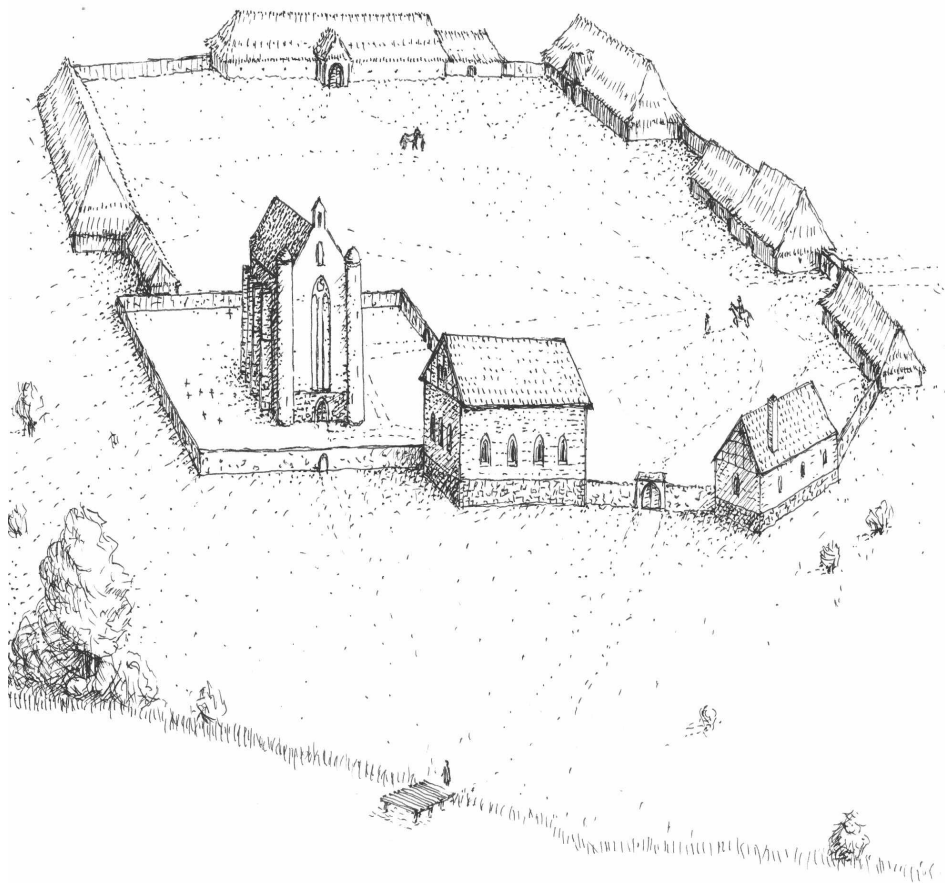
J. Bładyniec & E. Krupka

74-400 Dębno, ul. Baczewskiego 33

tel: 95 760 93 93

Wydanie: 300 egzemplarzy

ISBN: 978-83-942825-3-0

*Rekonstrukcja zabudowy dworu zakonnego templariuszy z końca XIII wieku.
Koncepcja Przemysław Kotowski, rysował Maciej Satański.*

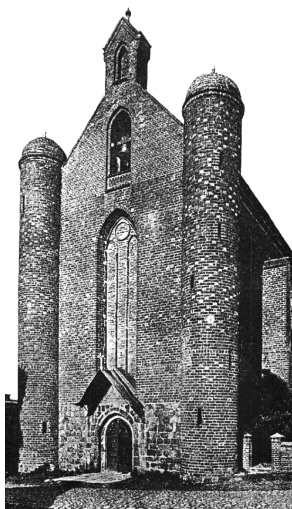

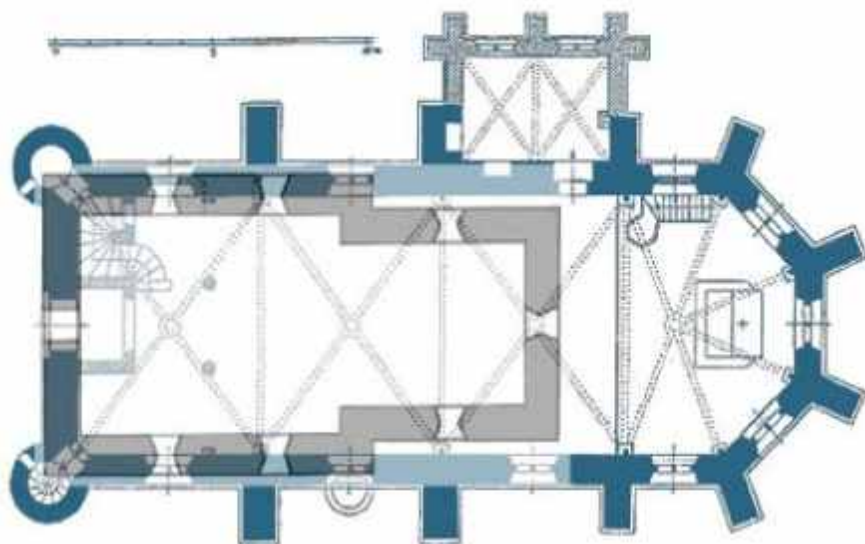

Kaplica zakonna w Chwarszczanach (obecnie kościół filialny Parafii Rzymskokatolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Sarbinowie) to wyjątkowa budowla o wybitnych walorach historycznych. Świątynię wzniesiono w latach 70-tych XIII stulecia (na miejscu mniejszej zbudowanej z kamienia) z fundacji rycerskiego zakonu templariuszy, w obrębie dworu klasztorного będącego jednym z najważniejszych ośrodków administracyjnych zakonu na ziemiach na wschód od Odry.

Kaplicę konsekrowano 23 kwietnia 1280 roku nadając jej wezwanie Wszystkich Świętych. We wnętrzu umieszczono ołtarze pw. Najświętszej Marii Panny i św. Jana Ewangelisty (później także św. Katarzyny).

Świątynia stanowi wyjątkowy przykład budownictwa wczesnogotyckiego, w typie wolnostojącej sali (o przybliżonych wymiarach 25 x 10 m i wysokości wnętrza 13 m) z wielobocznie ukształtowanym chórem wschodnim. Jej mury wzniesiono w średniowiecznej technice *opus emplectum* używając jako spoiwa zaprawy wapienno-piaskowej, w wyższych partiach z cegły ułożonej w licu w tzw. wążku wendyjskim (dwie cegły na długość – jedna na szerokość – dwie na długość – jedna na szerokość itd.), w niższych zaś licując mur granitowymi kwadratami. Konstrukcję wzmocniono masywnymi przyporami, które w narożach ściany zachodniej przyjęły formę cylindrycznych wież nadając budowli walorów obronnych, ale wyłącznie w znaczeniu symbolicznym, na co między innymi wskazuje fakt, iż tylko w wieży południowej umieszczono murowane, spiralne ceramiczne schody prowadzące na poddasze. Wnętrze drugiej nie posiadało schodów, ale w jej górnej czę-

ści umieszczono drewniany podest dostępny tylko przez wejście z poziomu sklepienia. W niewielkim pomieszczeniu znajdowało się prawdopodobnie zakonne skryptorium.

Średniowiecznej świątyni strzelistości dodawały, dzielące wszystkie elewacje, zakończone ostrołukowo, gotyckie okna. Wpadające przez nie światło podkreślało smukłą konstrukcję budowli, dając złudzenie niezwyklej jej lekkości. Do środka prowadziło zachowane do dzisiaj wejście zachodnie (od strony domu zakonnego) z dwuuskokowym kamiennym portalem o łagodnie zarysowanym łuku oraz wejście w elewacji południowej (z dziedzińca) z obramowaniem złożonym z ceramicznych kształtek.

Lokalizacja głównego wejścia w ścianie wzbogaconej wieżami fasady zachodniej nie była dziełem przypadku. Zgodnie z ówczesnymi zasadami liturgicznymi kościół był orientowany tzn. wzniesiono go na osi wschód-zachód, z częścią prezbiterialną od wschodu, tym samym fasada zachodnia peł-

niąca funkcję głównej reprezentacyjnej elewacji została zwrócona w stronę rzeki. Z badań wiadomo, że kilka metrów od wejścia zachodniego znajdował się mur i stok wyniesienia opadający do Myśli. Ściana zachodnia nie była widoczna dla przybyłych z terenu dworu zakonnego. Monumentalność dwuwieżowej fasady w stosunku do otoczenia, podkreślająca poprzez symbolikę architektury znaczenie wiary i potęgę zakonu, była za to widoczna z przeciwnego brzegu rzeki i właśnie stamtąd miała być odczytywana. Dokładnie zachodnim brzegiem Myśli, naprzeciw kaplicy przebiegał historyczny szlak – *Via Marchionis* – główna droga prowadząca z Kostrzyna na północ. Jej układ znamy m.in. z badań w terenie i archiwalnych planów. Wszyscy przyjeżdżający bądź odjeżdżający już z daleka doskonale widzieli wieżową sylwetkę kaplicy (nawiązanie do zakonnego donżonu) wyrastającą ze stoku wyniesienia.

Surowe wnętrze kościoła w Chwarszczanach (nawiązujące wystrojem do architektury kościołów cysterskich) tworzy jednolitą przestrzeń przykrytą sklepieniem krzyżowo-żebrowym, którego cylindryczne słuźki w części nawowej nadwieszono nad posadzką, a w prezbiterium sprowadzone do posadzki. W ścianie prezbiterium znajdują się *sedilla* oraz *sakrarium*, których obramowanie wykonano z profilowanych elementów ceramicznych.

Pod koniec XIII wieku komandoria templariuszy w Chwarszczanach pełniła rolę stolicy wschodnio-europejskiej prowincji zakonu. Tu znajdowała się główna kancelaria, gdzie trzymano akta i skarbiec, co najmniej raz w roku w kaplicy zbierała się kapituła gromadząca przełożonych wszystkich domów zakonnych w prowincji. Przełożonym (preceptorem) prowincji był Bernard von Everstein.

Po upadku zakonu templariuszy w drugim dziesięcioleciu XIV wieku dwór zakonny został przekazany joannitom – przedstawicielom drugiego najważniejszego zakonu rycerskiego. W ostatniej ćwierci XIV wieku w Chwarszczanach czasowo rezydował baliw – przełożony zakonu joannitów w prowincji brandenburskiej, co znacznie podniosło rangę siedziby zakonnej. Najpewniej wtedy z fundacji zakonników powstały malowidła zdobiące ściany kaplicy. W części nawowej przedstawiają one wizerunki tronujących apostołów, ukazanych na tle ozdobnych kotar i architektury, wyróżnia się jedynie wizerunek św. Krzysztofa (ściana północna). W prezbiterium ukazano stojące postacie świętych dziewczic.

Relikty fragmentów kamiennych ścian i murów fundamentowych odsłoniętych przez archeologów przy ścianie południowej świątyni wskazują, że joannici próbowali także zmienić jej zewnętrzny wizerunek poprzez dobudowanie dużego przedsionka – może dwuprzęsłowej kaplicy bocznej. Czasy średniowiecznego dworu zakonnego zamyka rok 1540, kiedy po zmianach polityczno-religijnych i sekularyzacji instytucji kościelnych joannici zostali zmuszeni do opuszczenia Chwarszczan, otrzymując w zamian dobra zamkowe w Świdwinie.

Od 1540 do 1945 roku kaplica pełniła funkcję filialnej świątyni protestanckiej parafii w Cychrach. W 1758 roku w wyniku ostrzału artyleryj-

skiego został zniszczony dach świątyni, zapewne także po części okna i inne elementy. Wydarzenie to miało miejsce 25 sierpnia podczas rozgrywającej się w pobliżu batalii, w historiografii znanej jako bitwa pod Sarbinowem. Już dwa lata później wykonano remont budowli stawiając m.in. nową wieżbę zmieniającą konstrukcję średniowiecznego wysokiego dachu.

Z okresu 1850-1860 pochodzą pierwsze rysunki inwentaryzacyjne kaplicy wykonane przez F. Adlera (widok fasady zachodniej). W 1858 roku budynek dawnej kaplicy zakonnej został poddany pracom remontowym: zamurowano część okien, wymieniono kształtki obramień i laskowania otworów okiennych, uzupełniono manswerki. Przemurowano wówczas zwieńczenie fasady zachodniej zamieniając konstrukcję szkieletową na ceglana z umieszczonym pośrodku ściany otworem otwierającym się na dzwon. Na szczycie odtworzono symbolicznie bryłę średniowiecznej sygnaturki. Prace

te należy wiązać z wzrastającą rolą świątyni pełniącej funkcję kościoła wiejskiego już nie tylko dla ludności mieszkającej przy folwarku, ale dla ogółu ludności rozrastającej się wsi.

Kolejne prace restauracyjne zmieniające wystrój średniowiecznej świątyni przeprowadzono po 1870 roku, w tym czasie wzniesiono neogotycką zakrynię ze znajdującą się pod nią kotłownią i emporę zachodnią. W 1897 roku odkryto wcześniej zamalowane malowidła zdobiące ściany świątyni. Podjęte wówczas prace konserwatorskie dotyczące rekonstrukcji malowideł w zasadniczej części zatarły prawdziwy obraz średniowiecznych polichromii. Malowidła zostały przemalowane w duchu neogotyku z uzupełnieniami według wizji konserwatorów. W tym też czasie zapewne ogrodzono teren przykościelnego cmentarza ceglanym murem. Dokonane zmiany przedstawiają zdjęcia z lat 20-tych i 30-tych XX wieku. Na jednym ze zdjęć wnętrza widoczna jest oparta o ścianę prezbiterium płyta nagrobna zarządcy folwarku w Chwarszczanach – Hansa von Rotkirscha (zmarł w 1617 roku).

Po 1945 roku budynek kaplicy służył czasowo jako magazyn, następnie został przejęty przez katolików i przyłączony do parafii w Sarbinowie. 20 listopada 1948 roku nastąpiła rekonsekracja świątyni jako rzymskokatolickiego kościoła pw. św. Stanisława Kostki.

W 1949 roku na zlecenie proboszcza parafii średniowieczne malowidła zostały przemyte i pokryte pobiałą. W kolejnych latach rozbierano budynki dawnego folwarku otaczające kościół. Zdemontowano też ceglany mur wydzielający cmentarz. Warstwy ziemi z gruzem zepchnięto w kierunku świątyni, w ten sposób, że jej mury zostały podsypane, miejscami o wysokość 0,5-0,7 metra. Spływająca woda wsiąkała w strukturę ścian przechodząc do wnętrza, niszcząc tynki i malowidła. W coraz gorszym stanie był także przeciekający dach i pokrycie wież.

Od połowy lat 90-tych XX wieku nastąpiło zwiększenie zainteresowania dziejami templariuszy z Chwarszczan, którego inicjatorami byli zarówno ludzie mieszkający na miejscu, jak i przybysze z zewnątrz. Pionierami ówczesnych projektów edukacyjno-historycznych byli twórcy Szlaku Templariuszy – Maciej Sałański i Błażej Skaziński. Pod koniec XX wieku podjęto na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gorzowie Wielkopolskim niezakończoną próbę konserwacji malowideł. W latach 2002-2004 do promocji Chwarszczan i tematyki związanej z templariuszami przyczynili się

rekonstruktorzy organizujący turnieje rycerskie. W tle tych pierwszych działań pojawiło się hasło odnowy świątyni zakonnej i ratowania niszczących malowideł.

Postęp w działaniach nastąpił w 2003 roku, kiedy to grupa badaczy zajmujących się dziejami zakonów rycerskich zainicjowała przeprowadzenie badań archeologiczno-architektonicznych przy kaplicy w Chwarszczanach. Rok później rozpoczęto realizację interdyscyplinarnego programu pod na-

zwą Projekt Chwarszczany (kierujący dr Przemysław Kołosowski). Za główne cele projektu przyjęto ochronę i promowanie dawnego dziedzictwa zakonów rycerskich, działania na rzecz restauracji kaplicy zakonnej i zespołu średniowiecznych malowideł, jak również zbadanie zachowanych pod ziemią pozostałości dawnej zabudowy. W trakcie badań program celów realizowanych w ramach Projektu Chwarszczany został poszerzony. Najbardziej pilne okazało się stworzenie harmonogramu prac związanych z osuszaniem zawilgoconych murów kaplicy i opracowaniem wstępnych wytycznych konserwatorskich dotyczących remontu budynku. Pierwsze badania i ekspertyzy wykonano na początku 2005 roku (autorzy: mgr inż. arch. Henryk Jan Kustos, mgr inż. Roman Buszkiewicz). Kolejny etap na rzecz ratowania malowi-

deł wykonano latem 2005 roku. Obniżono wówczas nadsypany teren wokół murów kaplicy, co wpłynęło na osuszenie ścian, odtworzono też brukową opaskę przy murach świątyni. W kolejnych latach wykonano dokumentację konserwatorską i architektoniczną dającą podstawę do składania wniosków o dofinansowanie prac restauratorskich. W realizacji Projektu Chwarszczany brali udział specjaliści różnych dyscyplin naukowych m.in. archeolog mgr Magdalena Szymczyk, archeolodzy – konserwatorzy zabytków: mgr Dominika Siemińska i mgr Michał Siemiński, historyk sztuki – mgr Błażej Skaźiński, odpowiedzialny za dokumentację i opracowanie graficzne – mgr Maciej Sałański, antropolog – dr Iwona Teul i wielu konsultantów (historyków, architektów, konserwatorów, regionalistów etc.).

Podczas realizacji prac archeologiczno-architektonicznych prowadzonych na zewnątrz świątyni odsłonięto m.in. pozostałości ogrodzenia części sakralnej komandorii templariuszy (składającej się z kaplicy i otaczającej ją cmentarza), fragmenty ścian pierwszego domu zakonnego wzniesionego z kamienia, relikty muru oporowego w pobliżu zachodniej fasady kaplicy, chroniącego konstrukcję wysokiej ściany przed osunięciem. W trakcie badań okazało się również, że templariusze wzniesli swoją siedzibę na pozostałościach osadnictwa pradziejowego z okresu około 500 lat przed Chrystusem i I-II wieku naszej ery. Wykopalka prowadzone w 2004 roku w Chwarszczanach były

pierwszymi w Polsce transmitowanymi przez Internet.

W 2011 roku rozpoczęto starania o pozyskanie dofinansowania remontu ze środków publicznych. W działania mocno zaangażował się ksiądz Janusz Wróblewski, proboszcz parafii w Sarbinowie. Pierwszy etap remontu dotyczył wymiany pokrycia dachowego zakrystii, który zrealizowano ze środków Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie. W kolejnym etapie złożony został wniosek o dofinansowanie do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (autor Przemysław Kołosowski). Ze środków otrzymanych

w 2012 roku wymieniono wypełnienie pach sklepiennych, naprawiono więźbę dachową i wymieniono poszycie dachu. Rozpoczęła się też konserwacja malowideł, pokrycia sklepień i ścian wewnątrz świątyni. Prace odbywały się pod kierunkiem specjalistów – konserwatorów z Uniwersytetu Toruńskiego. Kolejne wnioski o dofinansowanie ze środków ministerstwa przygotowuje grupa osób prowadząca prace restauratorskie.

W kolejnych latach kontynuowano prace restauratorskie. W 2013 roku na zewnątrz wykonywano czyszczenie i konserwację powierzchni ścian fasady zachodniej i wieży południowej. Odnowiono hełmy obu wież. Prace we wnętrzu dotyczyły naprawy powierzchni sklepień wraz z przywróceniem im wyglądu nawiązującego do średniowiecznej kaplicy templariuszy. Róż rozpoczęto także rekonstrukcję wnętrza dawnego sakrarium i sedilii oraz kolejny etap konserwacji malowideł w nawie kaplicy.

Prace restauratorskie w 2014 roku dotyczyły konserwacji malowideł w części prezbiterium (święte męczennice) i na ścianie północnej nawy (apostołowie). Prace prowadzili

konserwatorzy z Uniwersytetu Toruńskiego. Na zewnątrz prowadzono prace związane z czyszczeniem i rekonstrukcją lica ściany południowej. Rekonstruowano także szczyty przypór, przywracając im gotyckie kształty. Najważniejsze prace konserwatorskie prowadzono przy wejściu południowym, gdzie odtwarzano ceramiczny portal z czasów templariuszy. W trakcie prac odstonięto rytę znak uznany za ślad strzechy budowlanej.

W kolejnych latach 2015-2016 kontynuowano prace konserwatorskie przy rekonstrukcji polichromii z przedstawieniami apostołów na ścianie południowej świątyni zakonnej. Prowadzono również prace przy czyszczeniu i odtwarzaniu elewacji części ściany południowej. Rozbierano również

podmurowania kolejnych średniowiecznych okien przywracając im pierwotny wygląd. Ciekawego odkrycia dokonano w dolnej części podmurowanego okna przy wieży południowej. W trakcie badań okazało się, że w tym miejscu znajdowało się wejście na drewniany balkon organowy z okresu kiedy świątynią zarządzała gmina protestancka, dostępny przez schody z zewnątrz. Balkon zlikwidowano,

a wejście zamurowano zapewne w XIX wieku, kiedy to w części zachodniej kaplicy wzniesiono ceglana emporę balkonową.

W latach 2017-2018 roku prowadzono prace wewnątrz świątyni przy konserwacji malowideł, a także przy czyszczeniu i rekonstrukcji powierzchni sklepień oraz żeber sklepiennych i słupów przywracając im średniowieczny wygląd. Wykonano także prace na zewnątrz przy prezbiterium kaplicy, gdzie czyszczono i rekonstruowano elewacje ścian oraz gotyckich przypór. Prace restauratorskie kaplicy templariuszy w Chwarszczanach będą kontynuowane.

Kaplica w Chwarszczanach to jedna z najstarszych budowli ceglanych na ziemiach nadodrzańskich i zarazem jeden z nielicznych pomników wielkości historii zakonu templariuszy we wschodniej Europie.

Świadczące o jej wyjątkowości walory architektoniczne i historyczne zostały zauważone już w 1955 roku, kiedy to kaplica templariuszy w Chwarszczanach ze względu na reprezentowane wartości architektoniczno-przestrzenne („cenny zabytek architektoniczny wczesnego gotyku”) wpisana została decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie do rejestru zabytków. Wpis został potwierdzony w 2001 roku przez umieszczenie świątyni na liście stu najcenniejszych zabytków architektury, przygotowanej przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie. Celem obecnym jest wpisanie kaplicy na listę Pomników Historii.

Tekst i fotografie: Przemysław Kołosowski

Materiały pomocnicze

- Engel G.
1999 Chwarszczany gmina Boleszkowice, powiat Myślibórz, województwo zachodniopomorskie. Dokumentacja ewidencyjna założenia przestrzennego parkowo-dworskiego, mszps w archiwum WUOZ w Szczecinie.
- Komorowski W.
2008 Kościół św. Stanisława Kostki, dawniej kaplica templariuszy i joannitów w Chwarszczanach. Ekspertyza mykologiczno-budowlana stanu zawilgoce-
nia obiektu, mszps w archiwum WUOZ w Szczecinie.
- Kustosz H.J., Buszkiewicz R.
2004 Ekspertyza budowlano-konstrukcyjna z określeniem przyczyn zalewa-
nia fundamentów i wytycznymi konserwatorskimi osuszenia i remontu
XIII-wiecznej kaplicy templariuszy i joannitów w Chwarszczanach, mszps
w archiwum WUOZ w Szczecinie.
- Kustosza H.J., Szulc J.
2008 Chwarszczany gmina Boleszkowice. Dawna kaplica zakonna templariuszy
i joannitów (obecnie kościół pw. św. Stanisława Kostki). Inwentaryzacja kon-
serwatorska w skali 1:50, mszps w archiwum WUOZ w Szczecinie.
- Praca zbior.
2008 Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2008-2012 dla woje-
wództwa zachodniopomorskiego, mszps w archiwum BDZ w Szczecinie.
- Witek M.
2002 Studium krajobrazu kulturowego gminy Boleszkowice, Szczecin, mszps
w archiwum urzędu gminy w Boleszkowicach.

Literatura

- Jarzewicz J.
2000 Gotycka architektura Nowej Marchii. Budownictwo sakralne w okresie
Askańczyków i Wittelsbachów, Poznań.
- Kołosowski P.
2004 Stan badań archeologicznych nad siedzibami templariuszy na ziemiach
polskich, [w:] Templariusze. Historia i mit, pod red. S. Majocha, Toruń 2004,
s. 47-69.

- 2007a Zabytki projektu „Zakony rycerskie na ziemiach pogranicza”, [w:] Zakony rycerskie na ziemiach pogranicza, pod red. P. Kołosowskiego, Chwarszczany, s. 5-22.
- 2007b Park Kulturowy Chwarszczany, Zachodniopomorskie Wiadomości Konserwatorskie, r. II, s. 105-110.
- 2007c Z badań nad siedzibami templariuszy na ziemiach pogranicza wielkopolsko – pomorsko – lubusko – brandenburskiego, Nowa Marchia – Prowincja zapomniana – Wspólne korzenie, z. 7, s. 37-74.
- 2008 Ouartschen (Chwarszczany). Baudenkmäler – Geschichte – Identität, [w:] Terra Transoderana. Zwischen Neumark und Ziemia Lubuska, red. B. Vogenbeck, J. Tomann, M. Abraham-Diefenbach, Berlin-Brandenburg, s. 105-116.
- Radacki Z.
- 1976 Średniowieczne zamki Pomorza Zachodniego, Warszawa.
- Rymar E.
- 2002 Komandoria chwarszczańska templariuszy i joannitów (1232-1540), Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny, nr 9, s. 11-36.
- Skaziński B.
- 2004 Sztuka w kręgu zakonu templariuszy, [w:] Templariusze. Historia i mit, red. S. Majoch, Toruń, s. 26-46.
- 2007 Kaplica i dawna komandoria templariuszy i joannitów w Chwarszczanach – formy ochrony zabytków, [w:] Zakony rycerskie na ziemiach pogranicza, pod red. P. Kołosowskiego, Chwarszczany, s. 23-33.
- Starnawska M.
- 1999 Między Jerozolimą, a Łukowem. Zakony krzyżowe na ziemiach polskich w średniowieczu, Warszawa.
- Teul-Świniarska I., Kołosowski P.
- 2007 Najstarszy cmentarz komandorii templariuszy w Chwarszczanach, [w:] Zakony rycerskie na ziemiach pogranicza, pod red. P. Kołosowskiego, Chwarszczany, s. 101-110.
- Urkunden
- 1987 Urkunden und Regesten zur Geschichte des Templerordens im Bereich des Bistums Cammin und der kirchenprovinz Gnesen, nach d. Vorlage von Helmut Lüpke neu bearb. von Winfried Irgang, Köln-Wien.

24 SIERPNIĄ 2019
CHWARSZCZANY

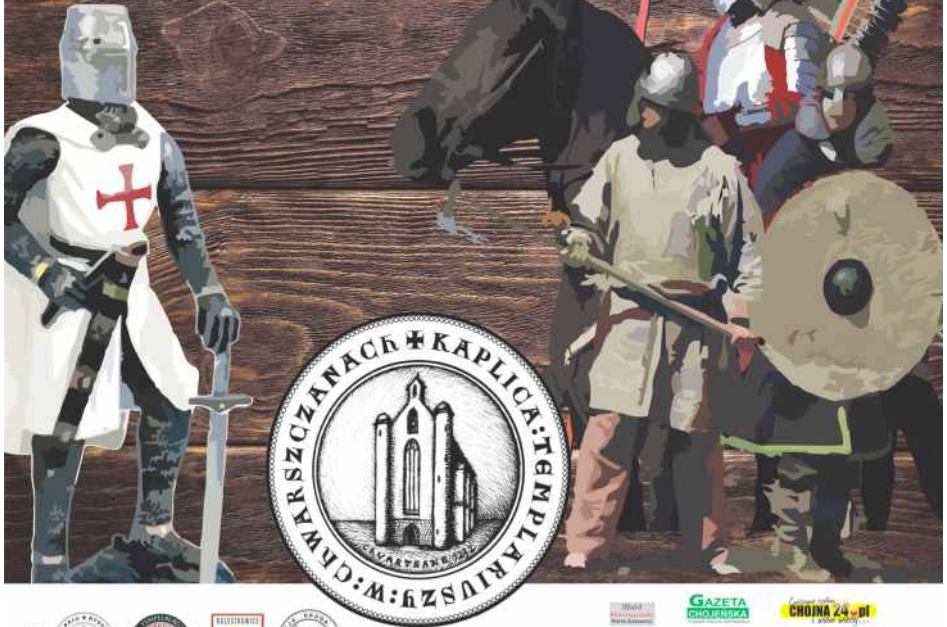
Patronat
historyczny

MCMZS
Museum Centrum Kultury i Sztuki
w Chwarszczanach

- Słowianie i Templariusze. XIII Festyn Historyczny
- II Festiwal Machin Obieźniczych
- Dożynki Parafialno-Gminne
(w oprawie rycerskiej, kaplica godz. 12.00)

Program: [fb.com/chwarszczany](https://www.facebook.com/chwarszczany)
www.boleszkowice.pl

ORGANIZATORZY

Parafia Rzymskokatolicka
pw. Wniebowzięcia NMP
w Sarbinowice
Wies Chwarszczany

PARTNERZY

Zadanie publiczne pn. „Tradycja i Dziedzictwo Dawnych Słowian - Wzrosty Kultury Średniowiecznej”, realizowane w ramach wydzierżawy „Słowianie i Templariusze. XIII Festyn Historyczny”, jest współfinansowane ze środków Gminy Boleszkowice.
Zadanie publiczne pn. „Poznajemy Nasze Dziedzictwo”, realizowane w ramach wydzierżawy „Słowianie i Templariusze. XIII Festyn Historyczny”, jest współfinansowane ze środków Powiatu Myśliborskiego.

Wydarzenie jest współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w ramach Programu Operacyjnego „Rybactwo i Morze” na lata 2014-2020 (PO RYBY 2014-2020).

Poznajemy nasze dziedzictwo

(prelekcje i warsztaty plenerowe w Chwarszczanach)

„Poznajemy nasze dziedzictwo” to projekt nawiązujący do wydarzeń edukacyjno-historycznych organizowanych w Chwarszczanach od kilkunastu lat. W tym roku prelekcje i warsztaty odbywają się w ramach wydarzenia zatytułowanego „Słowianie i Templariusze. XIII Festyn Historyczny”.

Idea organizacji cyklu prelekcji i warsztatów dla młodzieży i dorosłych dotyczących lokalnego dziedzictwa kulturowego, powstała w oparciu o wyniki badań i doświadczenia z pokazów archeologii eksperymentalnej i prac rekonstrukcyjnych realizowanych od 2004 roku przez zespół specjalistów przy kaplicy templariuszy w Chwarszczanach. Chcemy w łatwy, przystępny, popularnonaukowy sposób przekazać posiadaną wiedzę – pozwolić dotknąć i spróbować, wykonać zadanie z historią w tle, rozwiązać konkursową zagadkę – a wszystko to w formie rekreacyjnej, rodzinnej, w plenerze.

W trakcie pokazów prowadzonych przez odtwórców przybyli goście mogą czynnie uczestniczyć w odtwarzaniu zapomnianych technik rzemieślniczych (np. wykonywaniu glinianych naczyń naśladowujących garnki templariuszy znalezione podczas wykopalisk w Chwarszczanach), mogą wziąć również udział w poznawaniu dawnych średniowiecznych gier i zabaw, poszerzać swoją wiedzę odnośnie dziejów zakonów rycerskich rozwiązując zadania edukacyjne, ale też poznawać najnowsze metody badań archeologicznych szukając ukrytych skarbów. Najmłodszy uczestnicy mogą odkrywać najstarszą historię Chwarszczan i ziemi myśliborskiej biorąc udział w zabawach, konkursach, warsztatach plastycznych.

Tematy prelekcji i warsztatów 24 sierpnia w Chwarszczanach:

1. *Jak dawniej mąkę mielono* (opowieści o młynarstwie, mielenie na średniowiecznych żarnach ręcznych i obrotowych, zagniatanie i pieczenie podpłomyków).
2. *Nie święci garnki lepią – ile prawdy jest w tym przysłowiu*(rzecz o ceramice Słowian i templariuszy, pokazy z garncarzami, lepienie garnków na kole).
3. *Jak dawniej łuku używano* (pokazy dawnego łucznictwa, łuki historyczne z turniejem dla dzieci).
4. *Jak w średniowieczu cieśle domy budowali* (pokaz dawnego ciesielstwa z użyciem tradycyjnych narzędzi).
5. *Średniowieczne maszyny oblężnicze* (poznawania miniatur i pokazy użycia kopii maszyn wykonanych w skali 1:1).
6. *Smolarze i dziegciarze czyli leśne gbury*(pokazy średniowiecznego smolarstwa i produkcji dziegciu).
7. *Z dawnych dziejów Chwarszczan i ziemi myśliborskiej czyli o Słowianach i templariuszach* (prelekcja i warsztaty historyczne z konkursami dla dzieci i dorosłych).
8. *Co mówi nam antropologia o ludziach, którzy żyli tu przed nami* (prelekcja i warsztaty antropologiczne).
9. *Jak dawniej się bawiono* (gry i zabawy średniowieczne z konkursami dla dzieci).
10. *Barwa, strój, uzbrojenie w zakonie templariuszy* (poznawanie strojów i uzbrojenia, przymierzanie zbroi, turniej walk na miecze dla dzieci).
11. *Mały archeolog szuka skarbów. Opowieść o poszukiwaniach w archeologii i co z tego wynika* (prelekcja z warsztatami dla dzieci, poszukiwanie skarbów z użyciem różnych detektorów metali, konkursy).
12. *Poznajemy historię ziemi myśliborskiej* (prelekcja i warsztaty plastyczne dla dzieci z konkursami, malowanie symboli i postaci z okresu średniowiecza).

ISBN: 978-83-942825-3-0